

Natuurbeschermers en veehouders vinden elkaar in de sloot

J. Corporaal en W. Luten (PR)

Dat het praktijkonderzoek zich met natuur ging bezighouden heeft aanvankelijk veel kritiek opgeleverd, zowel vanuit natuurkringen als vanuit de veehouderij. Nu de eerste resultaten zichtbaar worden, slaat de kritiek om in belangstelling. De tegenstrijdige belangen van moderne veehouderij en natuurbeheer blijken veel dichterbij elkaar te liggen dan verwacht. Met een gericht sloot- en slootkantbeheer kan een aanzienlijke oppervlakte natuur worden beheerd, zonder dat dit ten koste gaat van de bedrijfsvoering.

Onderzoek op Proefbedrijf Zegveld

Bij de start van het project ging de aandacht allereerst naar het beheer van sloten en slootkanten. In veenweidegebieden maken sloten en slootkanten zo'n 10 - 20 % van de bedrijfsoppervlakte uit. Die oppervlakte kan niet worden gebruikt voor ruwvoerproductie. Ze biedt wel plaats aan een vegetatie die duidelijk afwijkt van het overige produktiegrasland. Veehouders bekijken deze vegetatie met gemengde gevoelens omdat ze vaak veel werk en kosten met zich meebrengen door slootschonen en omdat ze bang zijn dat ongewenste planten zich verspreiden over het grasland. Natuurbeschermers verwachten in sloten en slootkanten weinig interessante planten aan te treffen vanwege de intensieve bemesting die op de meeste percelen wordt toegepast. Het belangrijkste knelpunt dat werd geconstateerd betrof de diepte van de sloten. In de meeste sloten stond niet meer dan 15 - 25 cm water, met daaronder een laag slappe bagger van 60 - 100 cm. De waterkwaliteit van dergelijke sloten laat te wensen over, wat niet alleen ongunstig is voor het vee dat uit de sloot moet drinken maar ook voor waterplanten. Om

de waterafvoer in stand te houden werd elk najaar geschoond met een spijlenbak, waarbij niet alleen planten maar ook een grote hoeveelheid bagger op de slootkant werden gezet. Dit gaf verstikking en verrijking met mineralen waarvan met name ongewenste planten als waterpeper, distels, brandnetels en ridderzuring profiteren. Bagger is dus zowel een probleem in de sloot als op de slootkant. Daarom zijn de sloten op diepte gebracht met een baggerpomp die de bagger uit de sloot zuigt en over het perceel spuit. Dit bleek geen nadelige gevolgen voor de grasgroei te hebben, terwijl de koeien het gras zeer goed afweiden. Een aantal sloten bevatte zoveel bagger dat het baggeren drie of vier keer moest worden herhaald. Momenteel is de waterdiepte van de meeste sloten 40 cm of meer. In een aantal sloten begint het aantal soorten waterplanten al toe te nemen, terwijl de totale massa aan planten afneemt. Daardoor hoeft in het najaar minder intensief worden geschoond. Bij de meeste sloten kan daardoor om het jaar worden geschoond zonder dat dit leidt tot dichtgroei. Ook op de slootkanten treedt langzaam een verschuiving op in plantenbestand. Het aantal ongewenste planten neemt af en er komt een stabielere vegetatie met meer natuurwaarde.

Minder vertrapping bij gebruik drinkbakken

Een andere ongewenste verstoring van slootkanten is de vertrapping door het vee dat uit de sloot drinkt of naar waterplanten reikt. Hierdoor worden slootkanten soms sterk uitgetrapt. Bij het schonen in het najaar worden de gaten meestal opgevuld met slootvuil. Dit geeft geen stevigheid maar wel ongewenste planten als waterpeper, brandnetels en distels. Om het uittrappen te beperken zijn drinkbakken aangeschaft. Deze drinkbakken worden op vrijwel alle percelen gebruikt. Voor de vergelijking wordt op vier percelen geen drinkbak gebruikt. Wanneer de koeien de keuze hebben tussen drinkbak en sloot,

Een ondiepe sloot groeit snel dicht met liesgras en heeft weinig waarde voor boer en natuur.

Project Veehouderij en Natuur

Het open landschap van de veenweidegebieden is eeuwenlang door de veehouderij bepaald. Natuurbeschermers beschouwen de hedendaagse veehouderij evenwel als bedreiging voor natuur en landschap. Zij denken dat bij een moderne bedrijfsvoering geen natuur mogelijk is en willen daarom steeds meer gronden aan de veehouderij onttrekken. Voor veehouders zijn deze claims een bedreiging voor het voortbestaan van hun bedrijven. Met het project "Veehouderij en Natuur" op Proefbedrijf Zegveld en drie demobedrijven worden mogelijkheden voor natuur binnen gangbare veebedrijven aangegeven. Het project vormt een brug tussen veehouderij en natuurbeschermers. Het wordt mee gefinancierd door de provincies Utrecht, Noord-Holland en Zuid-Holland en de Vereniging Natuurmonumenten.

leveren aan de instandhouding van minder algemene soorten. Daarmee wordt voorkomen dat ze zeldzaam worden en in reservaten moeten worden beschermd.

Gunstige kosten-baten analyse

Veel veehouders denken dat agrarisch natuurbeheer alleen maar kosten met zich meebrengt. Uit het onderzoek op Proefbedrijf Zegveld blijkt dat een aangepast beheer niet leidt tot een duidelijke toename van werkzaamheden en kosten, maar wel tot een verschuiving. De extra kosten voor baggeren worden terug verdiend door minder vaak schonen. Door het gebruik van drinkbakken hoeft er minder vee uit de sloot te worden gehaald, verdrinken er minder schapen en lammeren en wordt er minder tijd besteed aan het herstel van slootkanten. Onder baten kunnen we ook rekenen begrip, waardering en stimulering vanuit de maatschappij. Dit blijkt uit de grote belangstelling voor het onderzoek zowel vanuit de veehouderij als daarbuiten. 🌀

Door baggeren en drinkbakken niet meer werk, maar wel meer natuur.

wordt voor 60 - 80 % gebruik gemaakt van de drinkbakken. In vergelijking met de slootkanten van de vier percelen zonder drinkbak, zijn de andere slootkanten duidelijk minder vertrapt, neemt de variatie aan planten toe en komen er minder ongewenste planten voor.

Veel variatie in plantesoorten

Uit de jaarlijkse inventarisaties blijkt dat er op de slootkanten een zeer gevarieerd plantenbestand voorkomt. Dit bestaat voor een groot deel uit algemene en zeer algemene plantensoorten, met daartussen minder algemene soorten. Echt zeldzame planten komen (nog) niet voor. Het huidige beheer kan een belangrijke bijdrage

